

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Šarli

Maj 1947.
Sauthempton

Prva osoba na koju sam naišla u Engleskoj bila je halucinacija. Donela sam je sa sobom, na palubi spokojnog prekookeanskog broda koji je nosio otupelu, bolom zaposednutu mene iz Njujorka u Sauthempton.

Sedela sam preko puta majke za stolom od pruća među saksijama s palmama u hotelu *Delfin* i pokušavala da ignorišem ono što su mi oči saopštavale. Plavokosa devojčica kraj recepcionerskog pulta nije bila ta koja sam mislila da jeste. *Znala sam* da nije ta koja mislim da jeste. Obična mala Engleskinja koja čeka kraj prtljaga svoje porodice, neko kog nikad pre nisam videla – ali to nije sprečavalo moj mozak da mi govori kako je to neko drugi. Odvrtila sam oči i pogledala u tri engleska momka za susednim stolom, zauzeta pokušajima da izvrđaju napojnicu kelnerici. „Pet ili deset posto?“, upravo je izgovarao momak s kravatom univerziteta, mašući

računom, a njegovi drugovi su se smejali. „Napojnicu dajem samo ako su lepe. Ova je imala mršave noge...“

Sevnula sam očima na njih, ali moja majka ih je bila blaženo nesvesna. „Baš hladno i mokro za maj, *mon Dieu!*“ Raširila je svoju salvetu: ženstven vihor suknje s mirisom lavande među gomilama našeg prtljaga. Potpuni kontrast meni, svoj izgužvanoj i ljutoj. „Ispravi leđa, *chérie.*“ Živelica je u Njujorku otkako se udala za mog oca, ali i dalje je šarala svoje rečenice francuskim. „Stvarno prestani da se grbiš.“

„Ne mogu ni da se zgrbim u ovoj odeći.“ Bila sam utegnuta u mider sličan gvozdenom obruču, mada nije baš da mi je bio potreban, pošto sam bila građena kao grančica, ali bez njega moja penasta suknja ne bi padala kako treba, i tako je tu bio gvozdeni obruč. Taj Dior, dabogda u paklu trunuli i on i njegov Novi izgled. Moja majka se uvek oblačila u samom jeku svake nove mode i imala je građu za te najnovije fazone: visoka, tankog struka, bujnih oblina, puslica u putnoj suknji krojenoj u pun krug. I ja sam bila odevena u gloknast putni kostim, ali sam se gušila u svoj toj tkani. Hiljadu devetsto četrdeset sedma bila je pakao za sitne koščate devojke poput mene kojima nije lepo pristajao Novi izgled. A opet, hiljadu devetsto četrdeset sedma bila je pakao za svaku devojku koja bi radije rešavala računke zadatke nego čitala *Vog*, za svaku devojku koja bi radije slušala Edit Pjaf nego Artija Šoa, i za svaku devojku sa praznim domalim prstom, ali zato sa stomakom koji se zaobljuje.

Ja, Šarli Sent Kler, zvanično sam bila u maleru do guše. To je drugi razlog iz kog je majka htela da nosim mider. Tek tri puna meseca, ali ona nije želela ni najmanji rizik da moj oblik možda objavi kakvu je kurvica donela na ovaj svet.

Kradom sam pogledala po hotelskom holu. Plavokosa devojčica je još bila tamo, a moj mozak još pokušavao da

mi saopšti da je ona neko ko nije. Opet sam otrgla pogled, snažno trepnuvši, kad nam je sa osmehom prišla naša kelnerica. „Hoćete li ostati da sačekate čaj sa obrokom, madam?“ Jeste imala koščate noge, a dok je žurno odlazila s našom narudžbinom, momci za susednim stolom i dalje su se žalili što moraju da joj ostave napojnicu. „Pet šilinga po osobi za čaj. Ostavi joj lepo dva penija...“

Naš čaj je ubrzo stigao uz zveket cvetastog porcelana. Majka se u znak zahvalnosti osmehnula. „Još mleka, moliću. *C'est bon!*“ Mada uopšte nije bilo toliko *bon*, ako ćemo pravu. Tvrde male pogačice i suvi čajni sendviči, i bez šećera; u Engleskoj je još bilo na snazi racionisanje iako je Dan pobeđe bio pre dve godine, pa je čak i jelovnik jednog luksuznog hotela i dalje pokazivao racionisanjem zacrtanu cenu od najviše pet šilinga po gostu. Mamurluk rata još je bio vidljiv tu, onako kako se nije video u Njujorku. I dalje su kroz hotelski hol promicali vojnici u uniformama, flertovali sa poslužiteljicama, a sat vremena pre toga, kad sam se iskrcala sa preokookeanskog broda, primetila sam bombardovani izgled kuća uz dok, nalik rupama od ispalih zuba u ljupkom osmehu. Moj prvi pogled na Englesku, a od pristanišnog doka do hotela sve je delovalo sivo i iznureno od rata, još uzdrmano do kosti. Baš kao ja.

Zavukla sam šaku u džep žaketa sive boje vresa, dotakla listić hartije koji je tu obitavao poslednjih mesec dana bilo da sam u putnom kostimu ili u pižami, ali nisam znala šta sa njime da radim. Šta bih *mogla* s njime? Nisam znala, ali i dalje mi se činio teži od tog deteta koje sam nosila. Dete uopšte nisam mogla da osetim, niti sam uspevala da razvijem jednu jedinu jasnu emociju u vezi s njim. Ujutru mi nije bilo muka, niti mi se jela čorba od suvog graška sa kikiriki-buterom, niti sam osećala bilo šta od svega onog drugog

što bi trebalo da osećaš kad si napumpana. Samo sam bila otupela. Nisam mogla da poverujem u to dete, zato što ono ništa nije menjalo. Sem čitavog mog života.

Momci su ustali od susednog stola bacivši na njega nekoliko penija. Videla sam kako se kelnerica vraća s mlekom, koračajući kao da je bole noge, pa pogledala naviše u ta tri Engleza dok su se okretali da pođu. „Oprostite“, rekla sam i sačekala da se osvrnu. „Pet šilinga po osobi za čaj – račun od petnaest šilinga daje ukupnu petoprocentnu napojnicu od devet penija. Napojnica od deset posto bila bi šiling i šest penija.“

Kao da su se zapanjili. Bila sam navikla na taj pogled. Niko nikad nije pomišljao da devojke uopšte umeju da izračunaju, pogotovu ne napamet, čak i *proste* rezultate poput ovog. Ali ja sam studirala matematiku na Beningtonu – brojevi su za mene posedovali smisao; oni su uređeni, racionalni, lako se pronađu, za razliku od ljudi – i nije bilo tog restoranskog računa na svetu koji ne bih sabrala brže nego što bi to izveo kalkulator. „Devet penija, ili šiling i šest penija“, ponovila sam umorno momcima koji su zurili. „Budite džentlmeni. Ostavite šiling i šest penija.“

„Šarlot“, prošlih je moja majka kad su momci, kiselih lica, otišli. „To je bilo vrlo neuljudno.“

„Što? Rekla sam 'oprostite'.“

„Ne ostavlja svako napojnicu. I nisi smela tako da se uturaš. Nametljive devojke niko ne voli.“

Niti devojke koje studiraju matematiku, niti devojke koje završe napumpane, niti... Ali te reči sam ostavila neizgovorene, preumorna da bih se borila. Šest dana smo putovale preko Atlantika u istoj oficirskoj kabini, duže nego što sam očekivala, zbog nemirnog mora, i tih šest dana je proteklo u nizu napetih čarki koje su splašnjavale u još nelagodniju

učtivost. Sve protkano mojim sramotom ispunjenim ćutnjama, njenim usijanim nemim gnevom. Eto zašto smo ugrabile tu priliku da sidemo sa broda na makar jednu noć – da nismo izašle iz te skućeno-sputane oficirske kabine, povadile bismo jedna drugoj oči.

„Tvoja majka je uvek spremna da nekom vadi oči.“ To je rekla moja rođaka Roz pre više godina, kad nas je *maman* podvrgla desetominutnoj tiradi zato što smo slušale Edit Pjaf. *To nije muzika za devojčice, nepristojna je!*

E pa, ja sam sad uradila nešto neuporedivo nepristojnije nego što je slušanje francuskih šansona. Jedino sam mogla da isključim emocije dok ne prestanem da ih osećam, da odbijam ljude od sebe oštro isturenim bradom, dignutom pod uglom koji poručuje: *Briga me*. To je prilično dobro upalilo kod nevaspitanih momaka koji nisu častili napojnicom svoju kelnericu, ali majka je bila sposobna da zađe ispod te moje ljuštore kad god joj se prohte.

Upravo je mlela kao navijena, žaleći se na naše putovanje. „...znala da je trebalo da krenemo onim sledećim brodom. On bi nas doveo direktno u Kale, bez ovog glupavog zaobilaznog svraćanja u Englesku.“

I dalje sam ćutala. Jedna noć u Sauthemptonu, a sutra pravo u Kale, odakle će nas voz odvesti u Švajcarsku. U Veveu je postojala klinika gde je moja majka za mene zakazala izvestan diskretni lekarski pregled. *Budi zahvalna, Šarli*, rekla sam sebi hiljaditi put. *Uopšte nije morala da pođe s tobom*. Mogla je da me spakuje u Švajcarsku sa očevom sekretaricom ili nekim drugim ravnodušnim plaćenim sprovodnikom. Majka nije morala da propusti svoj redovni odmor u Palm Biču samo da bi me lično odvela na pregled. *Ovde je, kraj tebe. Trudi se*. Umela sam to da cenim čak i u svojoj buri zamagljenog, ljutitog stida. Nije se baš moglo

reći ni da nije u pravu što je tako besna na mene, što misli da sam problematična drolja. To devojkice i jesu ako se uvale u sos u kakav sam se uvalila ja. Bolje bi mi bilo da se naviknem na tu etiketu.

Maman je i dalje pričala, odlučno vedra. „Mislila sam da posle tvog Pregleda odemo do Pariza.“ Svaki put kad je to izgovorila, čula sam veliko slovo. „Da ti uzmem neku čestitu odeću, *ma p'tite*. Da nešto uradimo s tvojom kosom.“

A zapravo je govorila: *Na jesen ćeš se vratiti u školu sa šik novim izgledom i niko neće znati za tvoj Problemčić*. „Stvarno ne uviđam da su toj jednačini strane izjednačene, *maman*.“

„Šta, pobogu, hoćeš da kažeš?“

Uzdahnula sam. „Jedna studentkinja druge godine koleđa minus jedna mala smetnja, podeljeno sa šest meseci protoka vremena, puta deset pariskih haljina uvećanih za novu frizuru neće nikakvom čarolijom biti jednako jednoj obnovljenoj reputaciji.“

„Život nije matematički zadatak, Šarlot.“

Da jeste, mnogo bi mi bolje išao od ruke. Često sam poželela da mogu i ljude da razmrsim tako lako kao aritmetiku: da ih prosto rastavim na zajedničke činioce i rešim ih kao jednačine. Brojevi ne lažu; kod njih uvek postoji odgovor, a odgovor je ili tačan, ili netačan. Prosto. Ali ništa u životu nije prosto, i nije postojao odgovor koji bi bio matematičko rešenje. Samo taj raspad po imenu Šarli Sent Kler koji sedi za stolom sa svojom majkom, s kojom nema *nijedan* zajednički činilac.

Maman je otpila gutljaj svog slabog čaja, vedro se osmehujući, mrzeći mene. „Raspitaću se da li su nam sobe spremne. Ne grbi se! I molim te da držiš svoj kofer uz sebe; unutra su ti babini biseri.“

Zajedrila je ka dugačkom mermernom pultu i užurbanim službenicima, a ja sam se pružila da uzmem svoj kofer – četvrtast i izubijan; nije bilo vremena da se za mene naruči otmena nova putna torba. Imala sam pola paklice goloaza ispod pljosnate kutije s biserima (samo bi moja majka zahtevala da spakujem bisere za neku švajcarsku kliniku). Rado bih ostavila i prtljag i bisere da ih neko ukrade, samo kad bih mogla da skoknem napolje i povučem koji dobar dim. Moja rođaka Roz i ja probale smo prvu cigaretu kad je njoj bilo trinaest, meni jedanaest godina; maznule smo paklicu od mog starijeg brata i sakrile se na drvetu da oprobamo i mi neki porok odraslih. „Izgledam li kao Bet Dejvis?“, upitala je Roz pokušavajući da izdahne dim na nos. Ja samo što nisam pala sa drveta, istovremeno se smejući i kašljući nakon jednog jedinog dima, a ona mi je isplazila jezik. „Glupa Šarli!“ Samo me je Roz zvala Šarli, a ne Šarlot, dajući toj reči meku francusku melodiju. *Šar-lij*, naglasak na oba sloga.

I upravo sam Roz, dabome, i videla sada kako pilji u mene sa druge strane hotelskog hola. A to *nije* bila Roz, nego samo neka mala Engleskinja što je smuljano stajala kraj gomile prtljaga, ali moj mozak mi je tvrdoglavo saopštavao da je preda mnom moja rođaka: trinaest godina, plavokosa, ljupka kao breskva. Toliko je imala godina onog poslednjeg leta kad sam je videla, dok je sedela na tom drvetu sa svojom prvom cigaretom.

Sad bi bila starija, imala bi dvadeset jednu naspram mojih devetnaest...

Da je još živa.

„Roz“, šapnula sam, znajući da bi trebalo da skrenem pogled, ali ne čineći to. „O, Roz.“

U mojoj mašti, uputila mi je vragolast pogled i trznula bradom ka ulici. *Idemo*.

„Kuda?“, naglas sam izgovorila. Ali već sam znala. Gurnula sam ruku u džep i opipala cedulju koju sam nosila sa sobom već mesec dana. Bila je čvrsta i kruto isprespavijana, ali s vremenom je od trenja postala meka i savitljiva. Na tom parčetu stajala je adresa. Mogla bih...

Ne budi glupa. Moja savest je imala oštar, osuđujući glas koji bi reznuo kao kad se posečeš o ivicu papira. *Znaš da nećeš nikuda izuzev na sprat.* Tamo me je čekala hotelska soba sa čistim poštirkanim čaršavima, soba koju neću morati da delim s majčinim osornim besom. Balkon gde mogu da pušim na miru. Sutra hvatamo još jedan brod, a onda sledi Pregled, kako su moji roditelji to eufemistički nazvali. Pregled, koji će se pobrinuti za moj Problemčić, i onda će sve biti Kako treba.

A mogla bih i priznati da ništa nije Kako treba, i da ništa neće ni biti Kako treba. I samo bih mogla da se otisnem, iz ovih stopa, stazom koja počinje tu u Engleskoj.

Planirala si ovo, šapnula je Roz. *Svesna si da jesi.* I jesam. Čak i u toj svojoj pasivnoj, obamrloj mizeriji poslednjih nedelja, navaljivala sam da idemo brodom koji će majku i mene povesti zaobilaznim putem preko Engleske, ne onim sledećim koji bi nas doveo direktno u Francusku. Navaljivala sam ne dajući sebi da razmišljam o tome *zašto* navaljujem: zato što sam u džepu imala jednu adresu u Engleskoj, a sad kad mi okean više nije stajao na putu, samo mi je još manjkalo petlje da se tamo zaputim.

Nepoznata mala Engleskinja koja nije bila Roz u međuvremenu je otišla, zaputila se ka stepenicama za hotelskim nosačem natovarenim gomilom prtljaga. Pogledala sam u prazni prostor gde je bila Roz. Dotakla sam ceduljicu u džepu. Kroz otupelost su me bocnuli reckasti komadići osećanja. Straha? Nade? Odlučnosti?

Jedna naškrabana adresa plus jedna trunka odlučnosti, pa sve na deseti stepen. Reši jednačinu, Šarli.

Razloži je.

Nađi iks.

Sad ili nikad.

Duboko sam udahnula. Izvadila sam ceduljicu, a sa njom i izgužvanu novčanicu od jedne funte. Nehajno, pljesnula sam je na sto do mog, onaj gde su bučni momci ostavili svoju cicijašku napojnicu, i izašla iz hola stežući putni kovčeg i francuske cigarete. Pravo na široka vrata hotela, gde sam upitala vratara: „Oprostite, možete li mi reći kako se stiže do železničke stanice?“

N e baš najmunđrija zamisao u mom životu: nepoznat grad, sama-samcita devojka. Poslednje nedelje provela sam u takvoj izmaglici zahvaljujući svojoj večnoj zloj sreći – Problemčiću, majčinom vrištanju na francuskom, očevoj ledenoj ćutnji – da sam bila voljna da pođem kud me noge nose. Zakoračila bih pravo sa litice, prazna i poslušna, i ne bih se zapitala niti bi me bilo briga zašto padam sve dok se ne nađem na pola puta. Već sam bila na pola puta niz rupu u koju mi se pretvorio život i obrtala sam se u vazduhu bes-krajno dugo. Ali sad sam šćepala rukohvat.

Jasno, bio je to rukohvat u obličju halucinacije, priviđenja koje mi se povremeno javljalo već mesecima jer je moj mozak uporno hteo da naslika Rozino lice na svakoj plavokosoj devojčici koja prođe kraj mene. To me je prvi put gadno preplašilo, ne zato što sam pomislila da je Roz utvara, nego što sam pomislila da ludim. Možda jesam bila luda, ali nisu mi se priviđale utvare. Jer šta god pričali moji roditelji, nisam do kraja verovala da je Roz mrtva.

Grčevito sam se držala te nade dok sam hitala ulicom ka železničkoj stanici na visokim plutanim potplatama nepraktičnih cipela („devojka niska kao ti uvek mora nositi visoke potpetice, *ma chère*, inače nikad neće ličiti ni na šta drugo sem na devojčicu“). Gurala sam se kroz svetinu, između grubih, razmetljivih radnika što su išli ka dokovima, gizdavo odevenih mladih prodavačica, vojnika što su zazjavali na uličnim uglovima. Hitala sam dok mi nije ponestalo daha i dozvoljavala toj nadi da cveta, da se razrasta kroz mene uz bol od kog su me pekle oči.

Vrati se, grdio je oštri glas savesti. *Još možeš da se vratiš*. Da se vratim u hotelsku sobu, majci koja donosi sve odluke, mojoj izolaciji od vataste magle. Ali hitala sam i dalje. Začula sam huktanje voza, udahnula miris ugljevlja i oblake pare. Sauthemptionska glavna stanica. Iskrcavale su se horde putnika, muškarci s fedorama, deca crvenih lica, kenjkava, žene koje drže pogužvane novine nad kolmovanom kosom da bi je zaštitile od slabog rominjanja. Kad je počelo da rominja? Osećala sam kako mi se tamna kosa spljeskava pod obodom zelenog šešira koji mi je odabrala majka, šešira s kojim sam izgledala kao leprikon. Nagarila sam i utrčala u stanicu.

Jedan kondukter je nešto izvikivao. Polazak za deset minuta, direktna linija za London.

Ponovo sam pogledala u taj listić hartije koji sam stiskala u ruci. *Hemptonova 10, Pimliko, London. Evelin Gardiner.*

Ko god, dođavola, bila.

Majka me je već sigurno tražila po *Delfnu*, zasipajući hotelske službenike zapovedničkim monolozima. Ali nije me bilo istinski briga. Nalazila sam se na svega sto dvadeset kilometara od *Hemptonove 10, Pimliko, London*, a pravo preda mnom stajao je voz.

„Pet minuta!“, razdrao se kondukter. Putnici su požurili da se ukrcaju, tegleći prtljag.

Ako ne pođeš sad, nikad nećeš ni poći, pomislila sam.

I tako sam kupila kartu i popela se u voz, i kao ništa nestadoh u dimu.

Dok se popodne priklanjalno večeri, u vagonu je zahladnelo. Uvukla sam se u staru crnu kišnu kabanicu da se ugrejem, a kupe sam delila s nekom sedokosom ženom i njena tri šmrkava unučeta. Baba je mojoj šaci bez prstena i rukavice uputila pogled pun neodobravanja, kao da želi da zna kakva to devojka putuje u London sama. Valjda su devojke stalno putovale vozom, s obzirom na ratnu nuždu – ali ona očigledno nije imala odobravanja za mene.

„Trudna sam“, rekoh joj kad je treći put coknula ka meni. „Da li sad želite da pređete na drugo mesto?“ Ukočila se i na sledećoj stanici sišla, vukući za sobom unuke iako su cvileli: „Bako, ne treba da siđemo sve dok...“ Isturila sam bradu pod uglom *briga me*, izdržala njen konačni pogled neodobravanja, a onda klonula u sedište čim su se vrata zalupila i ja ostala sama. Pritisla sam šakama zajapurene obraze, ošamućena i zbunjena, puna nade i griže savesti. Toliko osećanja da sam se bezmalo davila u njima, nedostajala mi je moja otupela ljuštura. Šta to, pobogu i zaboga, sa mnom nije u redu?

To što bežiš u Englesku sa jednom adresom i jednim imenom, odgovorio je moj oštri unutrašnji glas. *Šta zamišljaš da možeš? Ti, jedan bespomoćni raspad, kako ti da pomogneš nekom drugom?*

Lecnula sam se. *Nisam bespomoćna.*

Jesi, jesi. Vidi šta se desilo kad si poslednji put pokušala nekome da pomogneš.

„I sad pokušavam opet“, izgovorila sam naglas praznom kupeu. Bepomoćni raspad ili ne, *ovde* sam.

Bila je već pala noć kada sam se, umorna i pregladnela, u Londonu isteturala iz voza. Teškim korakom zašla sam među ulice, a grad se razastirao preda mnom kao jedinstvena tamna zadimljena masa; u daljini sam ugledala obrisi ogromnog tornja sa satom iznad Vestminstera. Stajala sam tu načas dok su automobili prolazili prskajući vodu i pitala se kako li je London izgledao pre samo koju godinu, kad su tu maglu parali spitfajeri i meseršmiti, a onda sam se trgla iz svoje sanjarije. Pojma nisam imala gde bi mogla biti Hempsonova 10, a u tašnici mi je bilo preostalo svega nešto malo metalnog novca. Kad sam zaustavila taksi, molila sam se u sebi da to bude dovoljno. Zaista mi se nije milila pomisao da otkidam biser sa babine ogrlice samo da bih platila vožnju. *Možda nije trebalo da ostavim onoj kelnerici čitavu funtu...* Ali nije mi bilo žao.

Vozač me je dovezao do kraja za koji reče da je Pimliko i tu me je ostavio pred nizom visokih spojenih kuća. Kiša je već padala svom snagom. Potražila sam oko sebe svoju halucinaciju, ali nije bilo nikakvog probleska plave kose. Samo tamna ulica, kiša što pljušti, izlizane stepenice broja 10 koje se uspinju do prljavih, oljuštenih vrata. Uprtila sam kofer, s mukom se popela i lupila zvekirom dok me još nije napustila hrabrost.

Niko nije otvorio. Opet sam lupila. Kiša je padala još jače i očajanje je u meni nadolazilo kao talas. Lupala sam i lupala dok me šaka nije zbolela, a ja kraj vrata ugledala minijaturni trzaj zavese.

„Znam da nekog ima unutra!“ Stala sam da drmusam kvaku, zaslepljena kišom. „Pustite me da *uđem!*“

Na moje iznenađenje, kvaka se pokrenula, a ja sam uletela i najzad se skršila sa svojih nepraktičnih cipela. Tresnula sam kolenima na pod mračnog hodnika, pocepavši čarape, a onda su se vrata snažno zalupila i začuo se škljocaj zapetog pištolja.

Glas joj je bio tih, hrapav, nerazgovetan, divalj. „Ko si ti i koji kurac prokleti tražiš u mojoj kući?“

Ulične svetiljke su kroz zavese odašiljale zamućenu svetlost, napola obasjavajući taj tamni hodnik. Videla sam visoku suvonjavu priliku, raščupanu kosu, plameni vrh upaljene cigarete. Odsjaj svetlosti na cevi pištolja, uperenog pravo u mene.

Trebalo je da se prestravim, da uzmaknem od tog šoka, tog pištolja i tog jezika. Ali bes je raščistio i poslednji komadić moje magle neosećanja, te sam podvila noge poda se da bih ustala, a pocepana čarapa se dodatno raspukla. „Tražim Evelin Gardiner.“

„Briga me kog tražiš. Ako mi ne kažeš zašto mi je u kuću provalila prokleta Jenkijevka, ubiću te. Stara sam i pijana, ali ovo je luger devetka pe nula osam u izvrsnom stanju. Pijana ili trezna, sa ovog rastojanja mogu da ti raznesem potiljak.“

„Ja sam Šarli Sent Kler.“ Sklonila sam mokru kosu sa očiju. „Moja rođaka Roz Furnije nestala je u Francuskoj za vreme rata, a *vi* možda znate kako mogu da je nađem.“

Naglo se uključila električna zidna lampa. Žmirnula sam pred navalom nemilosrdnog svetla. Nada mnom je stajala visoka suvonjava žena u izbledejoj haljini sa šarama, a proseda kosa je štrčala raščupana oko lica koje je razorila starost. Mogla je imati pedesetak godina, a možda i sedamdeset. U jednoj ruci je držala luger, u drugoj upaljenu cigaretu; pištolj je bio nepokolebljivo uperen u moje čelo dok je

prinosila cigaretu usnama i otegnuto povlačila dim. U grlo mi je navrla žuč kad sam joj ugledala šake. Dragi bože, šta joj je to sa *šakama*?

„Ja sam Iv Gardiner“, najzad je izgovorila. „I ne znam ništa o toj tvojoj rođaci.“

„Možda biste i znali“, očajnički sam rekla. „Možda biste i znali – kad biste samo porazgovarali sa mnom.“

„To li si smislila, Jenkijevko mala?“ Njene smrknute olujnosive oči ispitivale su me kao oči kakve prezrive ptice grabljivice. „Upadneš mi u kuću po mraku, bez ikakvog plana, a kladim se i bez para, čisto za slučaj da znam nešto o tvojoj n-nestaloj prijateljici?“

„Da.“ Suočena s njenim pištoljem i porugom, nisam umela da objasnim *zašto*, zašto je šansa da pronadem Roz odjednom postala opsesija mog uništenog života. Nisam umela da objasnim to čudno sirovo oćajanje, niti zašto sam dozvolila da me ono dovuče tu. Samo sam mogla da konstatujem istinu: „Morala sam da dođem.“

„Hm.“ Iv Gardiner je spustila pištolj. „Pretpostavljam da ti se pije č-čaj.“

„Da, čaj bi...“

„Nemam ga.“ Obrnula se i pošla natrag mračnim hodnikom, krupnim koracima i nehajno. Bosa stopala ličila su joj na orlovske kandže. Malčice je zaplitala nogama u hodu, luger joj se slobodno klatio kraj boka i videla sam da joj je prst i dalje na obaraču. *Luda*, pomislila sam. *Matora kobila je luda*.

A njene šake – bile su to čudovišne kvrgave grudve, svaki zglob izobličen i groteskan. Više su ličile na klešta jastoga nego na šake.

„Ne zaostaj“, rekla je ne osvrćući se, a ja sam požurila za njom. Otvorila je jedna vrata udarcem i čvrknula prekidač

za svetlo, i ugledala sam hladnu dnevnu sobu – u potpunom neredu, bez vatre u kaminu, sa zavesama tako navučenicim da ni linijica svetlosti ne može da se probije na ulicu, a na sve strane su ležale stare novine i prljave šolje od čaja.

„Gospođo Gardiner...“

„Gospođica.“ Svalila se u otrcanu fotelju okrenutu ka čitavoj toj neurednoj sobi, bacila pištolj na sto kraj fotelje. Trgla sam se, ali čudo nije opalilo. „I možeš da mi se obraćaš po imenu. S-silom si mi ušla u kuću, pa je to jedan nivo intimnosti zbog kog si mi već antipatična. Kako se zoveš?“

„Nije mi bila namera da uđem silom...“

„Da, ušla si. Nešto želiš, i to želiš opak. Šta to?“

Iskobeljala sam se iz mokre kabanice i sela na tabure, odjednom nesigurna odakle da krenem. Toliko sam se bila usredsredila na to da *stignem* tu da nisam razmislila kako bi tačno trebalo da započnem. *Dve devojčice puta jedanaest leta, podeljeno jednim okeanom i jednim ratom...*

„P-produži.“ Iv kao da je blago zamuckivala, ali nisam mogla da procenim je li to od pića ili neke druge kočnice. Pružila se da uzme kristalnu stonu flašu koja je stajala kraj pištolja, izvukla poklopac nakon nešto nespretnog manevrisanja unakaženim prstima, i osetio se miris viskija. „Preostao mi je ograničen broj treznih sati, pa ti predlažem da ih ne tračiš.“

Uzdahnula sam. Ne tek luda matora baba, već *pijana* matora baba. S obzirom na ime *Evelin Gardiner*, zamišljala sam neku ženu sa šimširovim živicama i umotanom punđom, ne sa stonom flašom viskija i napunjenim pištoljem. „Smeta li vam da zapalim?“

Iskosila je koščato rame sležući njime, a dok sam ja iskopavala svoj goloaz, ona se dala u lov na čašu. Nije bilo ničeg nadohvat ruke, pa je šljusnula dozu ćilibarne tečnosti u

cvetastu šoljicu. *Bože*, pomislila sam pripaljujući cigaretu, napola opčinjena, a napola zgrožena. *Ko si ti?*

„Nepristojno je blenuti“, kaza ona, blenući u mene podjednako neskriveno. „Hriste bože, sve to nabrčkano po tebi – zar to žene nose u današnje vreme?“

„Zar nikad ne izlazite?“, upitala sam pre no što sam stigla da se uzdržim.

„Ne mnogo.“

„To je Novi izgled. Uobličeni po uzoru na najnoviju parišku modu.“

„Izgleda p-prokleta neudobno.“

„I jeste.“ Sumorno sam povukla dim cigarete. „U redu. Ja sam Šarli Sent Kler, to jest Šarlot, upravo sam doputovala iz Njujorka...“ Moja majka, šta li ona misli ovog trena? Sigurno je besna i raspomamljena, gotova da me skalpira. Ali misao na nju sam potisnula. „Otac mi je Amerikanac, ali majka mi je Francuskinja. Pre rata smo provodili leta u Francuskoj, kod moje tamošnje rodbine. Živeli su u Parizu i imali letnjikovac u okolini Ruana.“

„Detinjstvo ti zvuči kao Degaov izlet.“ Iv je potegla dobar gutljaj svog viskija. „Pričaj z-zanimljivije, inače ću piti mnogo brže.“

Jeste bilo kao neka Degaova slika. Mogla sam da sklopim oči i da se ta leta stope u jedno dugo magličasto godišnje doba: uske vijugave ulice, stari brojevi *Figaroa* koji se vuku po velikom raštrkanom letnjikovcu s krcatim tavanima i izlizanim divanima, izmaglica zelenog rastinja i sunce koje se probija i obasjava svaku česticu prašine.

„Moja rođaka Roz Furnije...“ Osetila sam kako me suze peckaju u očima. „Ona mi je sestra od tetke, ali kao da mi je rođena sestra. Dve godine starija, ali nikad me nije šutirala od sebe. Sve smo delile, sve jedna drugoj pričale.“

Dve devojčice u letnjim haljinama s flekama od trave, igraju se šugice, penju se na drveće i vode jarosnu bitku protiv svoje udružene braće. A onda dve starije devojčice, Roz sa začetkom poprsja i ja još izguljenih kolena i krakata, obe ćurličemo uz ploče sa šansonama, udružene u kikatavoj zatreskanosti u Erola Flina. Roz je ona odvažna koja izbacuje iščašene planove jedan za drugim, ja odana senka koju ona brani kao lavica kad nas njeni planovi uvale u nepriliku. Do mene je dopro njen glas, tako iznenadno da mi se učinilo da stoji tu u sobi: „Šarli, sakrij se u moju sobu, a ja ću ti ušiti haljinu pre nego što ti majka vidi pocepotinu. Nije trebalo da te vodim da se penjemo po onom stenju...“

„Molim te, ne plači“, kaza Iv Gardiner. „Ne podnosim žene koje plaču.“

„Ne podnosim ni ja.“ Nedeljama nisam ni suzu pustila, bila sam previše otupela, ali sad su mi oči buktale. Žestoko sam zatreptala. „Poslednji put sam videla Roz u leto trideset devete. Sve je zabrinjavala Nemačka – to jest, sve osim nas. Roz je imala trinaest, ja jedanaest godina; samo smo želele da se svakog popodneva iskrademo i odemo u bioskop, a to je delovalo neizmerno važnije od svega što se dešavalo u Nemačkoj. Invazija na Poljsku dogodila se neposredno nakon mog povratka u Sjedinjene Države. Moji roditelji su zvali Rozine da dođu u Ameriku, ali oni su se sve dvoumili...“ Rozina majka, ubeđena da je previše nežna za putovanje. „Pre nego što su uspeali da se organizuju, Francuska je kapitulirala.“

Iv je otpila još gutljaj viskija, netremično me gledajući mrgodnim očima. Ja sam povukla još jedan dim cigarete da se priberem.

„Posedujem pisma“, rekla sam. „Rozin otac je bio važan čovek, industrijalac – imao je veze, pa su uspevali da nam

se jave s vremena na vreme. Roz je zvučala veselo. Stalno je pričala o tome kad ćemo se opet sresti. Ali nama su stizale vesti, svi su znali šta se tamo dešava: kukasti krstovi lepršaju nad Parizom, ljude odvoze kamionima i niko ih nikada više ne vidi. Pisala sam joj i preklinjala je da mi kaže da li je zaista sve u redu kod nje, a ona je uvek odgovarala da jeste, ali...“ U proleće četrdeset treće razmenile smo fotografije jer se predugo nismo videle – Roz je imala sedamnaest godina i bila neopisivo lepa, stajala je u pozi foto-modela i osmehivala se od uva do uva u objektiv. I sad mi je ta fotografija bila u tašnici, pohabana i meka po ivicama.

„Roz je u poslednjem pismu pričala o nekom momku s kojim se tajno zabavlja. Kazala je kako je bilo *velikog uzbuđenja*.“ Drhtavo sam udahнула vazduh. „To je bilo početkom četrdeset treće. Otad od Roz više nisam dobila nikakvog glasa, niti od bilo koga od njenih.“

Iv me je posmatrala, a opustošeno lice joj je ličilo na masku. Nisam mogla da odredim da li me sažaljeva, prezire ili je uopšte nije briga.

Cigareta mi je bila maltene dogorela do kraja. Povukla sam poslednji duboki dim i ugasila je u tacnici iz koje se već prosipao pepeo. „Znala sam da to ništa ne znači, to što Roz ne piše. Ratna pošta je pakao. Samo treba da čekam da se rat svrši i tad će pisma krenuti da stižu. Ali rat se svršio – i ništa.“

Opet ćutnja. Bilo je teže nego što sam očekivala, da sve to izgovorim. „Raspitivali smo se. Trajalo je čitavu večnost, ali dobili smo poneki odgovor. Moj teča Francuz poginuo je četrdeset četvrte, pogodio ga je metak dok je pokušavao da od crnoberzijanaca kupi lek za tetku. Rozina dva brata poginula su krajem četrdeset treće, od bombe. Tetka mi je još živa – moja majka je htela da tetka pređe kod nas, ali odbila je; prosto se zatvorila u tu kuću kod Ruana. A Roz...“

Progutala sam pljuvačku. Roz koja neužurbano hoda ispred mene kroz zelenu izmaglicu drveća. Roz koja psuje na francuskom dok cima četkom neposlušne kovrdže. Roz u onoj provansalskoj kafani, tog najsrećnijeg dana u čitavom mom životu...

„Roz je nestala. Napustila je svoje četrdeset treće. Čak ne znam ni *zašto*. Moj otac je započeo istragu, ali Rozini tragovi nakon tog proleća četrdeset četvrte odveli su ga u ćorsokak. Ničeg nije bilo.“

„U tom ratu je bilo mnogih ćorsokaka“, kaza Iv, a ja se iznenadnih začuvši njen hrapavi glas nakon što sam sama toliko dugo govorila. „Mnogi su ljudi nestali. Ne misliš valjda da je još živa? Prošle su dve godine otkako se završio prokleti r-rat.“

Zaškrgutala sam zubima. Moji roditelji su odavno zaključili da je Roz po svoj prilici mrtva, da je nestala u haosu rata, i svi su izgledi bili da su u pravu, ali... „Ne znamo sa sigurnošću.“

Iv je zakolotala očima. „Nemoj mi reći da bi o-*osetila* da je umrla.“

„Ne morate da mi verujete. Samo mi pomozite.“

„Što? Kakve veze kog đavola sve to ima s-sa mnom?“

„Takve što se moj otac poslednji put raspitivao u Londonu, proveravao je da Roz nije možda emigrirala ovamo iz Francuske. Postojao je biro za pomoć u lociranju izbeglih lica.“ Duboko sam udahнула. „Vi ste u njemu radili.“

„Četrdeset pete i šeste.“ Iv je istresla još viskija u cvetastu šoljicu. „Otpustili su me o Božiću.“

„Zašto?“

„Možda zato što sam dolazila na posao cvrcnuta. Možda zato što sam rekla nadzornici da je pakosna matora pička.“

Nisam mogla da se ne zgrčim. Nikad u životu nisam čula nikog da psuje kao Iv Gardiner, pogotovu ne ženu.

„I dakle...“ Promućkala je viski u čaši. „Pretpostavljam da je dosije tvoje rođake prešao preko mog stola? N-ne sećam se. Kao što rekoh, dolazila sam na posao poprilično cvrcnuta.“

Nikad nisam videla ženu ni tako da pije. Piće moje majke bio je šeri, dve čašice u najgorem slučaju. Iv je udarala čist viski kao vodu i počinjala je da zapliće jezikom. Možda je to blago zamuckivanje zaista bilo od pića.

„Imam kopiju izveštaja o Roz“, očajnički sam izgovorila dok mi još nije zauvek izmakla, bilo zbog nezainteresovanosti, bilo zbog viskija. „Na njemu je vaš potpis. Otud i znam vaše ime. Telefonirala sam i lažno se predstavila kao vaša sestričina iz Amerike. Dali su mi vašu adresu. Nameravala sam da vam pišem, ali...“ Eh, otprilike baš u to vreme moj Problemčić se posejao u mom stomaku. „Jeste li sigurni da ne pamтите da je bilo nekih drugih otkrića o Roz? Može to da bude...“

„Čuj me, devojko. Ne mogu da ti pomognem.“

„...bilo šta! Iz Pariza je otišla četrdeset treće, na proleće je došla u Limož. Za toliko znamo od njene majke...“

„Rekoh, ne mogu da ti pomognem.“

„*Morate!*“ Stajala sam, a nisam se sećala da sam ustala. Pod grudima mi se gomilalo oćajanje, tvrda lopta mnogo zgusnutija od te neopipljive senke, mog deteta. „Morate da pomognete! *Ne idem* odavde bez neke pomoći!“ Nikada u životu nisam viknula na odraslog, ali sad sam vikala. „Roz Furnije, bila je u Limožu, sedamnaest godina...“

Stajala je i Iv, mnogo viša od mene, i zarivala mi jedan svoj grozni prst u grudnu kost, a glas joj je bio ubilački tih. „Ne krešti na mene u mojoj rođenoj kući.“

„...sad bi imala dvadeset jednu, plavokosa je, i prelepa, i duhovita...“

„Briga me i da je Sveta Jovanka Orleanka, mene se ona ne tiće, a ni tebe!“

„...radila je u restoranu po imenu *Leta*, čiji je vlasnik bio neki mesje Rene, i posle toga niko ne zna...“

Nešto se tad dogodilo sa Ivinim licem. Ništa se na njemu nije maklo, ali svejedno se nešto *dogodilo*. Kao nešto što se pokreće na dnu dubokog jezera, šaljući na površinu tek najneprimetniji talas. Ne čak ni mreškanje – ali opet znaš da se nešto dole pokreće. Gledala je u mene, a oči su joj sjaktale.

„O čemu je reč?“ Grudi su mi se nadimale kao da sam pretrčala kilometar, obrazi su mi goreli od snažnih osećanja, a rebra se opirala gvozdеноm stisku midera.

„*Leta*“, tiho je rekla. „Znam to ime. Ko je, reče, bio v-vlasnik restorana?“

Zagrabila sam da uzmem svoj kofer, gurnula u stranu rezervnu odeću, potražila džep u postavi. Dva presavijena lista hartije; pružila sam joj ih.

Iv je pogledala u sažetak izveštaja u gornjem delu, sopstveni potpis pri dnu. „Ovde se nigde ne pominje ime tog restorana.“

„Saznala sam ga kasnije – pogledajte drugi list, moje beleške. Telefonirala sam birou u nadi da ću s vama razgovarati, ali vi tad već niste bili tamo. Ubedila sam službenicu da uđe u trag originalnoj informaciji u dosijeima; potraga je dala ime *Leta*, vlasnik mesje Rene, bez prezimena. Beznadežno sakat podatak, pa možda zato i nije unet prilikom kucanja izveštaja. Ali zaključila sam da ste vi, ako ste već *potpisali* taj izveštaj, videli originalnu informaciju.“

„Nisam. Da jesam, ne bih zaključila slučaj.“ Iv je pogledala drugi list i nastavila da gleda. „*Leta*... to ime znam.“

Nada je strahovito bolna stvar, neuporedivo bolnija čak i od gneva. „Odakle?“

Iv se okrenula i opet zgrabila za flašom. Šljusnula je još viskija u šoljicu i popila ga naskap. Opet je napunila šoljicu, a onda je samo stajala, a oči su joj zurile nekuda pored mene, u prazninu.

„Gubi se iz moje kuće.“

„Ali...“

„Prespavaj ovde ako nemaš kuda d-d-d... drugde. Ali pametnije će biti da te ujutru nema, Jenkijevko.“

„Ali – ali vi nešto znate.“ Na to je uzela pištolj i prošla pored mene. Zgrabila sam je za koščatu ruku. „Molim vas...“

Ivina unakažena šaka sevnula je naviše brže nego što sam mogla da je pratim i već drugi put te noći pištolj se uperio u mene. Ustuknula sam, ali ona je prišla za pola koraka i nabila mi cev tačno među oči. Od njegovog hladnog kruga zabridela mi je koža.

„Luda matora kobila“, prošaputala sam.

„Da“, zahripala je ona. „I ubiću te ako ne budeš nestala pre nego što se probudim.“

Krenula je na nesigurnim nogama, izašla iz dnevne sobe i produžila hodnikom bez tepiha.

Drugo poglavlje

Iv

Maj 1915.
London

Šansa je zakoračila u život Iv Gardiner odevena u tvid. Tog jutra je kasnila na posao, ali poslodavac nije primetio kad se u devet i deset ušunjala na vrata pravničke kancelarije. Ser Fransis Galboro retko kad je i primećivao išta izvan svojih novinskih stranica posvećenih trkama, to je Iv znala. „Evo vam vaših fascikli, draga“, rekao je kad je ušla.

Prihvatila je gomilu tananim, besprekornim šakama: visoka devojkica kose boje lešnika, meke kože, varljivo bolećivih očiju. „Da, g-g-gospodine.“ G je bilo slovo koje je teško prevaliti; samo dva zastanka, to je dobro.

„A ovaj ovde kapetan Kameron ima za vas pismo koje treba da otkucate na francuskom. Da je vidiš samo kako lapara na žabarskom*“, kazao je ser Fransis obraćajući se vojniku dugonji koji je sedeo sa druge strane stola. „Pravi

* Englezi Žabarima nazivaju Francuze. (Prim. prev.)